

Synpunkter och förslag på ängsskötsel i Håtövikens fritidsområde

Förutsättningar

Intrycket från mötet med markägarna, dvs de medlemmar av styrelsen för aktuell tomtsamfällighet som undertecknad har träffat, har givit mig följande bild: Det finns en stark vilja att de knappt 20-talet öppna/hävdade områdena även fortsättningsvis ska hållas i detta skick. Dessutom finns det intresse för att gynna och utveckla den biologiska mångfalden och höja områdenas estetiska status. Samtidigt finns det begränsade ekonomiska resurser att tillgå. Det är med andra ord fråga om vilka praktiska skötselåtgärder som lämpar sig bäst på respektive område, med hänsyn till resultat och ekonomi.

En viktig förutsättning är också att jag har uppfattat att inget område behöver hållas klippt under större delen av säsongen för exempelvis olika typer av fritidsaktiviteter.

Generella principer

Ängsskötsel går ut på att ta en skörd hö/ensilage under slutet av växtsäsongen. Efter borttransport av skörden kan ytorna även betas, men det är inget krav. Naturvärden, biologisk mångfald och estetiska upplevelser i och av ängsmarker, är för de flesta människor detsamma. En markanvändningsstrategi som gynnar den biologiska mångfalden gynnar med andra ord även de övriga målsättningarna.

Slåtter och bete är båda positiva för den biologiska mångfalden men påverkar vegetationen på olika sätt. Eftersom bete inte finns med som ett alternativ går jag inte in på det mer än så.

Förutom att förhindra att buskar, sly och i slutändan träd vandrar in i området är borttransporten av växtnäring den viktigaste effekten av ängsskötseln. Lågre tillgång på växtnäring missgynnar storvuxna konkurrenskraftiga arter som vass, brännässlor, älggräs, kraftiga gräs mm. Resultatet blir att vegetationen (biomassan) minskar, inklusive dess höjd och täthet, vilket i sin tur gynnar en mängd olika organismer, både växter och djur. Ängsskötsel omvandlar en naturtyp med hög biomassa med ett fåtal arter till en naturtyp med låg biomassa med ett stort antal arter. Detta är bakgrunden till att det är så viktigt att föra bort skörden om avsikten är att skapa en blomsterrik äng.

Med ovanstående resonemang är det uppenbart att olika typer av marker reagerar olika snabbt på införd ängsskötsel. Finkorniga jordar, leror mm, har en mycket större förmåga att lagra och mineralisera (avge) växtnäringsämnen än

en grovkornig jord som exempelvis sandjord. Andra förutsättningar som jordens pH-värde har också betydelse när det gäller en jords förmåga att avge växtnäring. Ett lågt eller högt pH-värde binder fast vissa växtnäringsämnen mycket hårt, vilket sannolikt har betydelse för strandängarna på Håtö. Det är alltså inte en jords innehåll av olika ämnen som är intressant i detta avseende utan hur mycket som kan levereras. En f d åker med hög halt av lera innehåller ett mycket stort förråd med tillgänglig växtnäring medan motsatsen gäller för en sandjord. I det sistnämnda fallet kommer ängsskötseln ge ett snabbt resultat medan det på lerjorden kan ta mycket lång tid innan de konkurrenskraftiga växterna börjar släppa sitt grepp.

Slåttern bör ske ungefär i tidsperioden 20 juli - 31 augusti för att ge störst effekt. Detta p g a att vegetationen innehåller maximalt med näring och att arter som vi vill gynna har avklarat sin förökning. I fuktiga områden som exempelvis strandängar kan slåttern påbörjas lite senare p g a att utvecklingen här är lite senare än torrare marker.

Hitintills har hög artrikedom varit likställt med hög estetiskt värde. Även om ett estetiskt värde inte är detsamma för olika betraktare vill jag framhålla min uppfattning. Det gäller en ängsmarks avgränsning och variationen inom en äng. Bryn, ej alltför steniga backar, dikeskanter kan gärna inkluderas i ängsområdet. Om dagens brukare försöker sätta sig in i hur gårdagens ängsbrukare tänkte blir det nog oftast "rätt". Vårt estetiska sinne har kanske sina rötter i vår egen forntida historia. Ett landskap som gav god försörjning för våra förfäder upplever vi som vackert.

Det finns ekonomisk ersättning för tomtsamfälligheten att hämta. Jag har inte allt klart för mig vad gäller gårdsstöd och markägare som ej är registrerade som ägare till en jordbruksfastighet, men jag har svårt att tro att det inte skulle gå att lösa. Åkermark ger i år 1 400-2 200 kr/ha som gårdsstöd. Miljöstöd för ängsskötsel kan säkerligen hämtas in, vilket uppgår till minst 10 000 kr/ha och år om marken har tillräcklig hög kvalitet. Jag fördjupar mig inte nu mer i detta, p g a hänsyn till tomtsamfällighetens kassa, men längre fram i beslutsprocessen bör detta ses över mer noggrant.

Förslag och prioriteringar

De aktuella områdena kan grovt delas in i två kategorier: åkermark och strandängar. Strandängarna är mest intressanta när det gäller gynnan av den biologiska mångfalden. Åkermarken består, som det ser ut, av huvudsakligen kraftiga lerjordar.

Åkermark på till synes kraftiga lerjordar (Område 4, 5, 8)

Bäst effekt fås alltid med tidigare nämnda skötselmetoder, även om området består av en tung lerjord. Eftersom effekten av ängsskötseln kommer få minst effekt på dessa områden blir det naturligt att leta efter de billigaste alternativen. I detta fall är det att söka efter någon lantbrukare som är intresserad av att skörda och ta reda på fodret till sina eller andras djur. I det mest ekonomiska och sannolika utfallet står samfälligheten som brukare med ett gårdsstöd på ca 2 000 kr/ha, vilket ges till aktuell lantbrukare. I det här fallet behöver inte stor vikt läggas på slättertidpunkt. Om en dylik lösning ej går att finna kan område 4, 5 och 8 slås av med samfällighetens betesputsare.

Övrig åkermark (Område 6, 10, 15, 17)

Område 6 och 10 ger intryck att bestå av lättare jordar än 4, 5 och 8. Samma strategi som för de tidigare nämnda kan användas för dessa. Dock är det motiverat att lägga ned mer resurser på att få till en relevant ängsskötsel med borttransport av det avslagna materialet. Område 6 och 10 bör med andra ord ej slås av med en betesputs.

Område 15 och 17 är också till synes lerjordsområden. De har dock ett högre värde i och med att de gränsar till dels strandängsmark i söder och dels torrare backar i och omkring dessa. Om dessa backar och åtminstone delar av strandängen slås kan det motiveras att område 15 och 17 hävdas som äng. Om inte kan betesputs nyttjas.

Strandängar (Område 1-3, 7, 13-14, 16)

Område 1-3 och sannolikt 13-14 och 16 (de senare ej besiktade) hyser idag inga värden som motiverar några större ekonomiska uppoffringar. De är dock alla utvecklingsbara om viljan och resurserna finnes. Jag föreslår att i första hand försöka nyttja någon lantbrukare för slätter och skörd, där bärigheten tillåter. I sista hand betesputs om det inte går att lösa på något annat sätt.

Område 7 är den ängsmark som har störst potential av alla delområden och därför bör prioriteras. Detta område bör slås under augusti och skörden föras bort. Den slåttrade ytan bör avgränsas av de naturliga linjerna som finns i landskapet: bilväg, stig, strand och skogsbryn. Diken inom området bör också slås. Befintliga naturvärden är inte höga men det finns ändå mindre kärnor med slättergynnade växter att utgå ifrån; exempelvis darrgräs och rödklint. Detta område bör kunna godkännas av Länsstyrelsen för tilläggsersättning inom miljöstödet, vilket skulle medföra ett stöd på ca 10 000 kr/hektar och år.

Sammanfattning

Steg 1 bör vara att utreda vilka ekonomiska resurser som finns att tillgå. Har tomtsamfälligheten möjlighet att få gårdsstöd, restaureringsstöd och vilka miljöstöd kan vara aktuella? Vilka ekonomiska resurser är tomtsamfälligheten villig att gå in med? Nedan följer en uppställning från Jordbruksverket. Gårdsstöd och restaureringsstöd ligger utanför dessa:

Slätteräng med allmänna värden	1 450 kronor för varje hektar
Slätteräng med särskilda värden, som kan ge gårdsstöd	4 200 kronor för varje hektar
Slätteräng med särskilda värden, som inte kan ge gårdsstöd	5 400 kronor för varje hektar
Om du hamlar träd - lövtäkt på slätteräng med särskilda värden, kompletterande insats	+ 100 kronor för varje träd, max 20 träd för varje hektar
Efterbete på slätteräng med särskilda värden. Kompletterande insats	+ 700 kronor för varje hektar
Lieslätter på slätteräng med särskilda värden, kompletterande insats	+ 7 000 kronor för varje hektar

Gunnar Hammar

Euphrasia HB

ÄNGSKARTA

5)

1952 10-20 1:00 1:00 1:00 1:00

- Pumphus
- Handpump
- Telefon

Plan över Hätövikens fritidsområde

